

Zavezniki preprečili ojačanje japonske sile na Novi Gvineji

Ameriški in avstralski letalci sestrelili 23 japonskih letal in pogladi konvoje v beg. Ameriške podmornice potopile pet japonskih bojnih ladij, dve pa poškodovale. Enote britske bojne mornarice se pridružile bitki za kontrolo Tunizije. Ruske armade zlomile odpor nemških kolon na stalingrajski fronti in severozapadni strani Moskve in okupirale nadaljnje naselbine

Melbourne, Avstralija, 3. dec.—Ameriški in avstralski letalci so sestrelili 23 japonskih bojnih letal v bitki v ozračju v bližini Nove Gvineje, ki je trajala dvanaest ur, obenem pa so pogladi v beg japonske konvoje, ki so skušali izkrcati nove čete na obali Nove Gvineje v bližini Bune, japonske mornarične baze. Bitka se je pričela v torek popoldne in končana je bila s porazom Japoncev v sredo zjutraj. To je bil že šesti japonski pokus ojačanja vojaške posadke na Novi Gvineji, ki pa se je ponesečil.

Vojne operacije ameriških in avstralskih čet na kopnem napredujejo. Poročilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja pravi, da so čete udrele v okolico Bune. Izgleda, da bo japonska baza kmalu padla.

Avstralske čete prodirajo od Gene, japonske baze, ki so jo prej zasedle, proti Sananandu, naselbinu, ki je oddaljena pet milj od Bune. Operacije podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonske vojaške posadke v Buni.

London, 3. dec.—Enote britske bojne mornarice so se pridružile bitki za kontrolo Tunizije, kjer so zavezniške čete odbile osišni protinaskok na svoje pozicije. Vest iz glavnega stana zavezniškega poveljstva pravi, da ameriške in britske čete prodirajo naprej proti Tunizu in Bizerti. Osišne vojaške posadke se nahajajo v kotu med Tunizom in Bizerto in vse kaže, da bodo kmalu izolirane.

London, 2. dec.—Zavezniki so izvojevali prvo zmago v borbi za kontrolo Tunizije. Vojaški krogi pravijo, da zavezniški kontrolirajo ozračje in stalno bombardirajo osišne pozicije.

Ameriški in angleški letalci mečejo bombe na Tuniz in Bizerto, mornarični bazi, Gabez in Sfax na obrežju. Zavezniške sile na kopnem so povečale pritisk na osišne vojaške posadke pri Materu in Djedejdji. Prvo mesto leži 20 milj južno od Bizerte, drugo pa 12 milj zapadno od Tuniza. Cilj zavezniških vojnih operacij je presekavanje osišne sile na obrežju Tunizije.

Zavezniška bojna letala so napadla osišno vojaško letališče pri Bizerti z bombami, ki so zažele ogromne požare. Drugi japonski letalci so istočasno bombardirali letališča pri Cozzani, Geli, Sicilija.

Pariz, 3. dec.—Enote s fronte pravi, da Nemci in Italijani pošiljajo vojaške konvoje v Tunizijo, da ojačajo pozicije. Čete dovažajo transportna letala.

Kairo, Egipt, 2. dec.—Bitka, ki se bo odločila usodo osišne vojaške sile, se bo kmalu pričela. Zavezniške straže so dosegle ogromne obrambne črte pri Egiptu. Za stražami je zbrala osiška armada in se pripravlja na smrtne udarce.

General razbije Rommelove čete, koncentrirane pri El Agheile. Zlataj se ni jasno, ali se bo odločil v bran. Zavezniški letalci krogi sodojo, da se bo kmalu umaknil proti Trizopolju.

Nadaljnja grozodejstva v Sloveniji

Internacije Slovencev se nadaljujejo

Italijani so v začetku avgusta odpeljali v internacijo okrog 1200 ljudi iz okraja Crnomelj. Odpeljani so bili v Monferrato, provinca Alessandria v Piemontu.

Poročali smo že, da so gerilci razstrelili železniški most pri Žirovnici na Gorenjskem, na progi Ljubljana-Jesenice.

Danes pa smo dobili poročilo, da so Nemci radi tega ustrelili 65 talcev — Slovencev.

Gerilci so ubili trgovca Dolinarja iz Peči radi sodelovanja z Nemci. Nemci so na to ustrelili 10 talcev in požgali vas Hrastnik v občini Moravče.

V Črni nad Kamnikom je bil od gerilcev ubit nemški poročnik. Prišla je uradna komisija, da ugotovi dejanski stan. Gerilci so napadli tudi komisijo in jo pobili. Nemci so na to požgali vas Gradišče nad Lukovico. Vas je štela 60 prebivalcev. Vse moške, ki so bili doma, so polovili in jih zaprli v neki skedenj, ki so ga potem zažgali, tako da so vsi živi zgoreli. Žene in otroke so odpeljali neznano kam.

Po cesti iz Radomlja so Nemci čez most preko Bistrice peljali tanke. Ze pod prvimi tankom se je most zrušil in je tank zgrmel v vodo. Nemci trde, da je bil most od gerilcev podžgan. Takoj so obkolili vas in vse prebivalce odpeljali v Gorice.

Med vasmi, ki so jih Nemci v zadnjem času požgali, je tudi vas Zavodna v občini Golnik in vas Korena v občini Krašnja.

S Hruške pri Jesenicah so v zadnjem času odselili 60 železničarskih družin.

V juliju t. l. je bilo v Begunjah ustrelenih vsega skupaj 320 talcev.—(JIC.)

Amerika sklenila nov pakt s Kanado

Izboljšanje vzajemnih odnošajev

Washington, D. C., 2. dec.—Amerika in Kanada sta sklenili nov pakt, nanašajoč se na povojno ekonomsko rekonstrukcijo in izboljšanje trgovinskih odnošajev v interesu koristi obeh dežel. Pakt je bil sklenjen v obliki izmenjav not.

Državni departament pravi, "da izmenjava not naglašata sličnost ameriških in kanadskih interesov. V razgovorih, ki bodo sledili, bodo podani nadaljnji dokazi, kako dve prijateljski državi lahko delata skupno in iz tega žanjeta koristi."

Naznanilo dostavlja, da pakt bazira na načelih atlantskega čarterja, zlasti na sedmi točki, ki se nanaša na trgovinske in ekonomske odnose. Slične dogovore je Amerika sklenila z Veliko Britanijo, Rusijo in Kitajsko.

Amerika išče rudarje v Mehiki

Washington, D. C., 2. dec.—Državni departament je apeliral na mehiško vladu, naj pošlje v Ameriko 3000 rudarjev za dela v rudnikih bakra in drugih kovin. Apel je bil izdan na željo komisije za mobilizacijo človeške sile, katere načelnik je Paul V. McNutt.

FRANCOSKA VLA-DA ODBILA HITLERJEVO ZAHTEVO

Člani kabineta se izrekli proti vojni s zavezniki

OZADJE OKUPACIJE TOULONA

New York, 2. dec.—Ko so ameriške in britske čete invadirale severno Afriko, je Hitler zahteval od Francije, naj se takoj priključi osišču in napove vojno zaveznikom, toda člani Lavalove vlade so z osmirom proti šestim glasovom zavrnili zahtevo.

Francoski diplomat, ki je bil v aktivni službi višjega režima do uničenja francoske bojne mornarice v Toulonu, je orisal potek dogodkov v Franciji po ameriško-britanski invaziji severne Afrike v razgovoru z reporterji ameriške časopisne agencije Associated Press, a katerimi se je sestal nekeje v Evropi. Povedal jim je, da je izkrcanje ameriških in britskih čet v Afriki povzročilo presenečenje v Vichyju in Berlinu. Ne v prvem in ne v drugem mestu niso vedeli, kaj naj stori.

Seja Lavalovega kabineta, sklicana po invaziji Afrike, je trajala 48 ur. Na tej je bila odbita Hitlerjeva zahteva za vstop Francije v vojno kljub Lavalovemu apelu na člane kabineta, naj pristanejo na zahtevo. Diplomati je dejal, da so se Nemci obotavljali glede okupacije vse Francije in bojzorni pred odporom francoskega ljudstva. Okupacija je bila odložena na Hitlerjev ukaz. Ukaz za okupacijo Toulona je tudi prišel od Hitlerja. Diktator se je bal, da bodo poveljniki francoske bojne mornarice povabili zavezniške, naj izkrcajo vojaške čete v Toulonu.

Laval je po invaziji Afrike odpotoval v Monakovo, da se posvetoje z nemškimi avtoritetami. Tam sta se nahajala nemški zunanji minister Joachim von Ribbentrop in grof Ciano, italijanski zunanji minister. Slednji je prišel v Monakovo, da v Mussolinijevemu imenu apelira na Nemce za dovoljenje okupacije mesta Nice in Korzike po italijanskih četah. V teku diskuzij o tem vprašanju se je pokazalo, da se Ribbentrop ni ogreval za okupacijo vse Francije in je zahteval od Lavalu garancije, da se Franciji v nezasadeni coni ne bodo upirali Nemcem, če pridejo tja. Diskuzije so se še vršile, ko je prišel ukaz od Hitlerja za okupacijo vse Francije. Diktator je istočasno poslal pismo maršalu Petainu, s katerim ga je obvestil o raztrganju premirja.

London, 2. dec.—Diktator Mussolini je imel danes najdaljši govor od izbruha vojne, v katerem je odgovarjal premierju Churchillu in podžgal bojno razpoloženje med italijanskim ljudstvom. Govor, spremljan s kašljanjem in težkim dihanjem, je trajal 81 minut.

Diktator se je pritoževal, "da nihče v bistvu ne razume Italije in da bi jo obe zavezovalne strani izorabljali, če ne bi bila šla v vojno." V svojem govoru je omaloževal zahteve za mir in skušal podžgati odporni duh iz javno, da se bo italijanski narod odpovedal sanjam o veliki državi za vedno, če bi kapituliral.

Mussolini je prečital nekaj odstavkov iz Churchillovega govora in citiral grozno, da bodo italijanska mesta tarča še hujših napadov iz zraka, če se Italija ne poda in sklene separatnega miru z zavezniki. Dejal je, da hoče Churchill zlomiti odpor italijanskega naroda. "Ako potegneta sukno z Angleža, boste opazili divjaka, na čigar vrat je stopil Cezar pred tisoči leti," je dejal. "Churchill je rekel, da je moj imperij že izginil, toda zadržal benedek se ni izgovorjena. Italijansko ljudstvo je danes bolj enotno nego je bilo kdaj prej."

Kanadski škof priporoča izstop iz bratskih organizacij

Sherbrooke, Que., Kanada, 2. dec.—Katoliški škof Phillippe Dansereau je izdal pastirsko pismo z apalom na katoličane, naj ne pristopajo v bratske organizacije in klube, ki niso verskega značaja, oni, ki so člani, pa naj izstopijo. Škof omenja organizacije Rotary, Kiwanis, Lions in Elks. Neutrnost teh organizacij glede vere, ki je prav za prav ateizem, ni v skladu s katoliškimi načeli. Škof pravi, da v bistvu člani teh organizacij nimajo nobene vere.

Kanadski premier obišče Roosevelta

Ottawa, Kanada, 2. dec.—Premier W. L. Mackenzie King bo prebil zadnje dni tega tedna v Beli hiši kot gost predsednika Roosevelta. On je sinoči odpotoval v New York, kjer bo govoril na banketu Društva ameriških romarjev, v New Yorku bo ostal do petka in potem odpotoval v Washington.

Domače vesti

Bivši gl. tajnik SNPJ težko pobiti

Chicago. — Čikaški listi poročajo, da je bil 1. dec. težko pobit John Verderbar, bivši gl. tajnik SNPJ, ki že dolgo let vodi plesni paviljon O. Henry Park v Willow Springsu, kakih 20 milj južnozapadno od Chicagoa. Obenem je bila pobita njegova žena Margareta. Nesreča se je pripetila, ko sta se Verderbar in njegova žena peljala v avtu in neki drugi avto je spodrnil po ledu na cesti ter se zaletel v Verderbarjevo vozilo. Ponesrečenca, ki sta oba že v šestdesetih letih, sta bila odpeljana v bolnišnico.

Pogajanja med voditelji CIO in ADF

Enotnost v delavskih vrstah je cilj

Washington, D. C., 2. dec.—Voditelji Kongresa Industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije so se sestali na konferenci in začeli pogajati glede vzpostavitve enotnosti v vrstah organiziranega delavstva. Predstavniki obeh grup so izjavili, da pogajanja zadovoljivo napredujejo. Izgleda, da so pogajanja dosegla enotnosti bolj ugodni, nego so bili kdaj prej, odkar je John L. Lewis potegnil rudarsko unijo UMW in ADF in s tem ustanovil jedro organizacij industrijskih unij. To se je zgodilo 1. 1935.

Po tri ure trajajoči seji sta Philip Murray, predsednik CIO, in Harry C. Bates, predsednik unije zidarjev, izjavila, da so diskuzije glede dosege delavske enotnosti stvarne in harmonične in da se bodo nadaljevale. Bates je podal to izjavo v imenu ADF.

Člani odborov obeh organizacij so se udeležili seje. V odboru CIO so Murray, R. J. Thomas, predsednik avtne unije, in Julius Emepak, tajnik-blagajnik unije United Electrical, Radio & Machine Workers. Člbor ADF tvorijo Bates, Daniel J. Tobin, predsednik unije voznikov, in W. L. Hutcheson, predsednik teatarske unije.

Mussolini odgovoril Churchill

Apel na ljudstvo, naj vztraja v vojni

London, 2. dec.—Diktator Mussolini je imel danes najdaljši govor od izbruha vojne, v katerem je odgovarjal premierju Churchillu in podžgal bojno razpoloženje med italijanskim ljudstvom. Govor, spremljan s kašljanjem in težkim dihanjem, je trajal 81 minut.

Diktator se je pritoževal, "da nihče v bistvu ne razume Italije in da bi jo obe zavezovalne strani izorabljali, če ne bi bila šla v vojno." V svojem govoru je omaloževal zahteve za mir in skušal podžgati odporni duh iz javno, da se bo italijanski narod odpovedal sanjam o veliki državi za vedno, če bi kapituliral.

Mussolini je prečital nekaj odstavkov iz Churchillovega govora in citiral grozno, da bodo italijanska mesta tarča še hujših napadov iz zraka, če se Italija ne poda in sklene separatnega miru z zavezniki. Dejal je, da hoče Churchill zlomiti odpor italijanskega naroda. "Ako potegneta sukno z Angleža, boste opazili divjaka, na čigar vrat je stopil Cezar pred tisoči leti," je dejal. "Churchill je rekel, da je moj imperij že izginil, toda zadržal benedek se ni izgovorjena. Italijansko ljudstvo je danes bolj enotno nego je bilo kdaj prej."

Delavski izgredi v Toulonu

Odpor proti deportaciji v Nemčijo

London, 2. dec.—Izgredi so izbruhnili v Toulonu, francoski mornarični bazi, kjer so Francozi zadnji teden razdeljali bojne ladje. Delavci v mornaričnem arzenalu so se uprli nacijem, ki jih hočejo deportirati v Nemčijo.

Radijska poročila iz Madrida in Maroka omenjajo naznanila iz Vichyja, da so izbruhnili izgredi, ko so Nemci odredili obnovo obrata v arzenalu. Poročilo iz Madrida pravi, da je arzenal še vedno zaprt. Samo delovodje, tehniki in direktorji so ostali v arzenalu.

Demobilizacija posadk francoske bojne mornarice se nadaljuje. Poročilo iz Madrida se glasi, da je okrog 3000 članov posadke demobiliziranih dnevno. Vest iz Vichyja zanika poročila o izgredih.

Gosti oblaki dima še vedno vise nad Toulonom. Ti se dvigajo iz gorečega olja v skladiščih, ki so v plamenih.

Revizija meznega ustroja naznanjena

Mezni strop za poljedelske delavce dvignjen

Washington, D. C., 2. dec.—Mezni strop za delavce, upolne na farmah, je bil dvignjen. James F. Byrnes, direktor urada za ekonomsko stabilizacijo, je naznanil, da je bil problem reguliranja mezd poverjen v reševanje poljedelskemu tajniku Wickardu.

Korak je bil storjen z namenom, da se odpravi velika razlika med mezdami, ki jih prejema delavci v vojnih industrijah in na farmah. Byrnes je dejal, da bo akcija zavrila odhajanje poljedelskih delavcev v industrijska središča. Dalje je rekel, da je pridelovanje živežev prav tako potrebno v tej vojni kot produkcija orožja za ameriške vojske na frontah.

Stephen T. Early, Rooseveltov tajnik, je dejal, da je predsednik odobril nove regulacije po posvetovanju z Byrnesom, Wickardom, člani vojno-delavskega odbora in administracije za kontrolo cen.

Predsednik poljske vlade dospel v Washington

Washington, D. C., 2. dec.—General Vladislav Sikorski, predsednik ubežne poljske vlade, je dospel v Washington iz Londona. Poljsko poslanstvo je izjavilo, da bo gost predsednika Roosevelta v Beli hiši in da bo imel važne razgovore s predsednikom o militaristični situaciji v Evropi.

Ujeti člani nemške komisije na poti v Ameriko

Fedhala, Maroko, 2. dec.—Nemški člani osišne komisije za premirje, katere so ujele ameriške čete po invaziji Maroka, so na poti proti Ameriki kot vojni ujetniki. Koliko jih je v grupi, ni znano. Rene Rougeron, upravitelj hotela Miramara, je dejal, da je devetnajst članov komisije bivalo v hotelu, ko so ameriške čete invadirale Maroko. Nekaj je bilo ubitih, ko so skušali pobegniti, v bližini hotela.

Mi se moramo boriti za one, ki žive, in maščevati one, ki so padli v tej vojni." Diktator je v svojem govoru napadel tudi predsednika Roosevelta. Obdolžil ga je, da je on hotel to vojno.

DARLAN PREVZEL OBLAST V SEVERNI AFRIKI

Ustanovitev francoske armade za borbo proti osišču

PETAINE POD POLICIJSKIM NADZORSTVOM

London, 2. dec.—Admiral Jean Darlan je prevzel oblast kot načelnik države v severni Afriki, se glasi radijsko poročilo iz Maroka. Ameriška vlada je preko generala Dwighta D. Eisenhowerja, vrhovnega poveljnika zavezniške oborožene sile v Afriki, prejela Darlanovo poslanico s sugestijo, naj predsednik Roosevelt revidira deklaracijo, da je sedanja francoska civilna administracija v Afriki časasna značaja.

Radijako poročilo omenja, da je Darlan, ki kooperira z zavezniki, ustanovil poseben svet, s katerim se bo posvetoval o vseh važnih zadevah. Naznanilo je bilo objavljeno po konferenci z Darlanom, katere sta se udeležila Auguste Nogues in Pierre Boisson, guvernerja Maroka in francoske zapadne Afrike.

List Daily Mail pravi, da so na tej konferenci razpravljali o takojšnji ustanovitvi francoske armade 300.000, ki naj bi se borila na strani zaveznikov proti osišču. Darlan je apeliral na ameriško vladu, naj pridobi generala Charlesa de Gaulle, načelnika odbora borbenih Francozov, za kooperacijo z njim. Admiral se je pritožil, ker ga Amerika smatra le za orodje in da mu namerava dati breo, ko doseže svoj namen.

Dogovor med Darlanom in zavezniki je izzval ostre kritike v angleškem parlamentu. Kritiki so obdolžili Churchillovo vladu, da je ignorirala De Gaullov odbor v zvezi z operacijami v severni Afriki. Zunanji minister Anthony Eden je naznanil, da bo podal izjavo o militaristični in politični situaciji v severni Afriki na tajni seji parlamenta.

Washington, D. C., 2. dec.—Urad za vojne informacije je naznanil, da je švedski list Dagens Nyheter dobil poročilo od svojega dopisnika v Vichyju, da je maršal Petain pod policijskim nadzorstvom v hotelu Du Parc. Nobena oseba ne sme obiskati maršala brez policijskega dovoljenja.

Predsednik Roosevelt je naznanil, da bo konferiral z generalom De Gaullem, ako se slednji odloči za obisk Amerike, povedal pa ni, ali je on povabil generala, naj pride v Ameriko. Pričakovana konferenca med njima lahko rezultira v dosegi sporazuma in ustvari pogoje za razvoj političnih smernic v severni Afriki.

Mehika priznala vladu borbenih Francozov

Mexico City, 2. dec.—Mehika je priznala vladu borbenih Francozov, katere načelnik je general Charles de Gaulle. Zunanji urad je naznanil, da bodo ustanovljeni diplomatski odnošaji z njo. Mehika je pretrgala diplomatske zveze z Lavalovo vladu v Vichyju 9. novembra, ko so ameriške čete invadirale francosko severno Afriko.

Mezni spor ustavil delo v ladjedelnici

South Portland, Me., 2. dec.—Skoro 5000 delavcev je odložilo orodje ali pa so bili poslani domov iz ladjedelnice South Portland Shipbuilding Corp. Gradnja parnikov je bila ustavljena. Uradniki unije pravijo, da je korporacija izzvala spor, ker ni zvišala mezd v smislu priporočil federalnega vojno-delavskega odbora.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Izkoriščanje demokracije

Ako bi bila Amerika totalitarska dežela in če bi bil predsednik Roosevelt diktator, bi bili odmerki cele vrste blaga v veljavi že eno leto—in vsi prizadeti krogi bi molčali. To se pravi, da bi molčali javno ne glede na to, kako bi godrnjali in preklinjali diktatorja na tihem.

Tako pa, ker Amerika ni totalitarska dežela, ker je demokratična dežela, prihajajo odmerki v veljavo na polju—zelo, zelo počasi in z največjo muko odgovornih oblastnikov.

Vzemimo kavčuk za vzgled. Že pred enim letom, takoj po vstopu Amerike v vojno, je bilo odgovornim krogom v Washingtonu jasno, da Amerika nima dovolj kavčuka v zalogi za vse nujne vojaške potrebe. Tri mesece kasneje, ko so Japonci okupirali Malajo, odkoder je Amerika dobivala devetdeset odstotkov kavčuka, je bila situacija glede kavčuka naravnost kritična. In tedaj je prišlo mučno natezanje, ki je tako tipično v naši demokratični deželi, v kateri se kar gnete sebičnih in brezbrzihih ljudi.

V Ameriki imamo sedem in dvajset milijonov privatnih avtomobilov—in mnogo milijonov lastnikov teh avtov hoče imeti svoj avto v teku kot po navadi ne glede na to, kako izpade vojna. Stara ameriška prislovica "you can't eat your cake and have it" najboljše karakterizira te lastnike in podobne človeške specimene, ki bi radi "pojedli in imeli na mizi 'kejk' ali potico." Oni hočejo zmagati nad "Japsi" in Hitlerjem in dirjanje v avtu po stari navadi, čeprav oboje ne more biti ...

Kampanja prostovoljne hranitve z avtnimi obodi (tires) se ni obnesla—kakor se ni doslej obnesla še nobena druga prostovoljna kampanja. V teku je bila—in je še—zelo pametna kampanja za delitev vožnje na delo in z dela: pet lastnikov avta naj se vozi skupaj v enem avtu in tako bodo štirje avtomobili počivali po štiri dni v tednu; tudi ta kampanja napreduje zelo klaverno. Ljudje se težko, težko vadijo za kooperacijo. Pretekli so meseci dragocenega časa in milijoni so se še vedno obnavljali in "carkljali."

Tako je prišlo, kar je moralo priti: odmerjanje gasolina. Gasolin delajo iz petroleja, katerega je dovolj v Ameriki, ampak gasolin je odmerjan zato, da bodo lastniki avtov manj vozili in na ta način prihranili na kavčuku v avtnih obodih. Gasolina ne manjka, manjka pa kavčuka za obode. To je jasno za vsakogar, ki hoče razumeti—ampak sebičneži ne hočejo razumeti in politični demagogi, ki neprestano ribarijo v kalnem, izkoriščajo nezadovoljnost sebičnežev. Sebičneži se hudejejo: "Zakaj odmerjanje gasolina, ko pa je dovolj gasolina v Ameriki?" in demagogi grmijo za njimi: "Da, da, dovolj je gasolina, ni ga treba odmerjati, toda Roosevelt in njegovi newdealerji to nalašč delajo, da ubijejo business! —"

Odmerjanje gasolina je prišlo leto dni prekasno — potem ko so vse kampanje za kooperiranje in prostovoljno hranitev avtnih obodov padle v vodo — in še zdaj so politični demagogi, ki so v službi petrolejskih družb, poskušali zavleči to odmerjanje menda do prihodnje pomladi pod pretvezo, naj kongres preišče, če je odmerjanje gasolina res potrebno. Le energična akcija predsednika Roosevelta je prekrizala račune demagogom in odmerjanje gasolina je stopilo v veljavo 1. decembra.

Ako bi bila Amerika totalitarska dežela, bi bilo odmerjanje gasolina poleg mnogo drugega blaga že leto dni v veljavi in Amerika bi bila danes veliko na boljsem glede kavčuka. Diktator Hitler je mogel začeti drugo svetovno vojno le potem, ko je imel vso produkcijo blaga v Nemčiji čvrsto pod kontrolo svojega režima; tam niso nič odlašali in poslušali kroničnega godrnjanja sebičnežev ...

Ker pa je Amerika demokratična dežela in poskuša vsaj do neke meje ostati demokratična tudi med totalno vojno — bo morala zaradi tega plačati strašne žrtve v krvi in denarju, kajti vojna bo morala trajati veliko dalj časa, kakor pa bi bilo treba, če bi ljudje doma bolj kooperirali in manj nagajali.

O. Hitler je dobro vedel, kaj dela, ko je zapisal v "Mein Kampf", da bo z demokracijo bo to pot lahek, ker demokracija je nesposobna za vojno. Ampak Hitler je naredil usodno napako, ker je računal le z neslojnimi elementi v Angliji in Ameriki, ni pa računal z — odločnimi elementi v Ameriki in Angliji, katere je ignoriral. To je bila njegova poguba. Odločni demokratični elementi so pravočasno spoznali nevarnost in vztrajali in vztrajajo še danes kljub vsem opozicijam—in oviram, da vojni napor Amerike teče naprej zlepa ali zgrda — da ne sme biti nobena cena prevelika za popolno zmago in pošten mir po zmagi.

Ako bi bili Američani v večji meri složni in edini glede vseh vojnih ukrepov, to se pravi, ako bi prostovoljno kooperirali v vseh ozirom glede vojne, ne bi bilo treba nobenih odmerkov, nobenih omejitev in nobenih regulacij; vojni program bi tekel gladko dalje in vojna bi bila končana z zmago od naše strani veliko časa prej kakor pa bo.

Toda demokracija ima to lastnost, da daje besedo neodločnim kakor odločnim, nesposobnim kakor sposobnim, lenuhom kakor aktivnim, parazitom kakor koristnim delavcem, potem pa potrpežljivo čaka, da se vsi izklepetajo. Ako je treba, da klepetanje traja leto dni, tedaj čaka leto dni.

Odločni demokratični ljudje dobro vedo, da je klepetanje manjšan izkoriščanje demokracije, ampak dokler manjšine lahko klepetajo, je to znamenje, da demokracija še živi — čeprav je klepetanje, natezanje in demagogiranje zelo, zelo draga stvar.

Glasovi iz naselbin

Za skupno slovansko državo

Pueblo, Colo. — Veliko čitamo o bodočem slovenskem kongresu v Clevelandu. Najbolj me zanimajo različne sugestije in nasveti o bodoči Sloveniji, oziroma Jugoslaviji. Ko človek zasleduje delovanje različnih demokratičnih državnikov, ko poslušajo njihove argumente in zasleduje njihove cilje, pride nehoti na željo, da bi bilo še najboljše, da pridejo Slovenci pod okrilje ene slovanske države. Že kak dve leti je menda od tega, ko sem čital izjavo leadvillskega župnika Trunka, ki je rekel:

"Potegnimo mejno črto Danzing-Trst, denimo vse Slovane skupaj, pa bo trajen mir v Evropi. Slovanska država bo dovolj močna, da se je ne bo nihče upal napasti in Slovani kot mirno ljube ljudje ne bodo nikogar napadli. Kar se tiče komunizma, se pa lahko pozneje uredi."

Da, za Slovence je upanje le v zmagi Rusije. Angleški državnik so že priznali, da so jim mali narodi deveta briga. In dokler bodo oni gledali le na svoje lastne koristi, ne smemo gojiti nobenega upanja na kako demokratično Slovenijo.

Kakor izgleda je tudi pisatelj Louis Adamč tega mnenja in upati je, da prihodnji Slovenski kongres pošlje apel predsedniku Rooseveltu in Stalinu, kadar pride do mirovne konference, da se bo upoštevala želja narodov in ne kakih parazitov, ki se sedaj vojskujejo v varnem zavetju londonskih zaključkov.

Frank Pechnik, 21.

Ameriška Slovanka pozdravlja kongres

Cleveland. — Sedajni svetovni dogodki hitijo z večjo brzino kot kdaj v zgodovini človeštva. Negotovost in zmešnjava sta objeli ves svet, tako tudi pamet vseh Slovencev v Ameriki in v stari domovini, ker ne vemo, kaj bo prav za prav bodočnost slovanskega naroda v domovini. Toda zastopniki združene ameriške Slovenije, ki danes resno mislijo, kaj bo najboljše za naše brate in sestre onkraj morja, se bodo sešli k posvetovanju v Clevelandu, kjer bodo nesebično razpravljali, kaj je in bo najboljše za rodno domovino. Ali bo to nov red ali ureditev? Ali bo ta ureditev uničujoča? Ne! To mora biti konstruktivna ureditev, kajti porojena bo iz trpljenja in preizkušnje.

Za vse dobrine bodočnosti plačujejo danes s krvjo, bojevanjem in korajžo. Način življenja, ki je bil znan našim Slovincem v mladosti in pozneje, naj se nikar več ne povrne, ampak iz križanega hrepenja mora priti boljša bodočnost.

Sedaj ni čas za ameriške Slovence, da bi bili prežeti z obupom in razdvojenostjo, če so se odločili, da hočejo pomagati Slovincem onkraj morja do svobode in pravice. Tudi ni sedaj čas, da bi obupavali nad delom, ki nas čaka, ako hočemo res pomagati.

Sedaj pozabimo na vsako materialistično sebičnost, pohlepnost in pogubonosno slabost, kajti luč Slovenskega narodnega kongresa bo gotovo razsvetlila s svojimi žarki pravice in pomoči tudi do junške obrambe naših ljudi v stari domovini, katerih želja je vedno bila, da živijo v miru s svojimi sosedi na svoji zemlji.

Stejem si v dolžnost, da kot ameriška Slovanka v imenu Progresivnih Slovencev v Ameriki iskreno pozdravljam vse one Slovence in Slovenke, ki bodo prišli na Slovenski narodni kongres v Cleveland. Drago mi bo, da se boste vedno spominjali tiste Slovenije, kjer ste bili rojeni in da mora ta zemlja ostati vedno vesela in zaželjena dedščina, pa naj bo še tako mala in pohlevna, ostati mora to zemlja, ki je spoštovana vredna. Na tej zemlji ste zadihali prve dihe božajočega in osvetočnega zraka. Vsaj kdor je ponosen na svojo nekdanjo domovino, je to pač njegova predprava in prav tako predprava vsakega človeškega bitja.

Pozdravljeni vsi od New Yorka do San Franciscu, ki prihajate kot ljudje dobre volje in iskrene gorečnosti, da vsi kot ameriški Slovenci in Slovenke pomagamo poteptani in žalostni domovini onkraj morja — do svobode, sreče in blagostanja.

Josie Zakrajšek,
gl. tajnica Progresivnih Slovencev.

Koncert in kongres

Detroit. — Michiganski vseslovanski kongres bo obhajal obletnico Pearl Harborja s koncertom in prodajanjem obrambnih bondov in vojnih znamk. Priprave za ta koncert so v teku že par mesecev. Kakšen bo uspeh, bomo videli.

Koncert se vrši v nedeljo, 6. dec., ob 1:30 popoldne v Masonic Templu. Kot govornika bosta nastopila Leo Krezycki, predsednik Vseslovanskega kongresa in Frank Isby, vladni administrator za prodajo bondov v Michiganu in častni predsednik Michiganskega vseslovanskega kongresa. Vstopnina na ta koncert je dolar. Vstopnice lahko dobite pri Mary Jurcovi, Rudolfu Kossu in A. Trohi.

Nastopili bodo operni pevci vseh slovanskih narodnosti. Za Slovence smo skušali dobiti opernega pevca A. Šublja. Ker pa je on enkrat v Clevelandu, drugi je v New Yorku, nismo mogli priti z njim v pisemne stike, kot je poročal tajnik kongresa, ki mu je poslal pismo v New York, toda ni dobil odgovora. Kot izgleda, ne bomo imeli Slovinci nobenega umetnika.

Rojaki, sežite po vstopnicah, ker ta kongres bo spominskega pomena ob obletnici, ko je Japonec zahrbtno napadel Združeno državo in jih pogljal v vojno, v kateri se danes borijo in umirajo tudi v stotinah slovenski fantje. Kot že rečeno, vstopnice dobite pri prej omenjenih.

Želeli je tudi, da bi se zastopniki Vseslovanskega kongresa bolj zanimali za delo in funkcije kongresa. Že nekaj časa so zastopniki živi mrličji. Kaj je vzrok?

Važnega pomena bo tudi Slovenski narodni kongres, ki se vrši ob koncu tedna v Clevelandu. Čeprav nekateri omalovažujejo sklicanje tega kongresa in da ni potrebno pošiljati toliko delegatov, je pribita resnica, da masa šteje. Čim večji bo kongres, tem več vpliva bo storil na vladne funkcionarje v Washingtonu, na katere se zanašamo, da nam bodo pomagali osvoboditi naše brate in sestre iz krempljev nacifastičnih krvolokov. Njih edino upanje smo Slovenci v Ameriki in naša dolžnost je, da jim priskočimo na pomoč z vsemi sredstvi, ki jih imamo na razpolago. Zato pozdravljam ta kongres in želim obilo uspeha. (Naznanilo za sejo je prepozno — ured.)

Joseph Korsic, 121.

Neareča na lovu

Johnstown, Pa. — V Lloydellu, Pa., se je na Zahvalni dan, vrtniški se z lova, smrtno ponesrečil še blizu svojega doma dolgoletni član in pionir društva 60 SNPJ brat John Svigelj. Hotel je prekoračiti bodočo žično mejo, ko se je puška sprožila in ga na mestu usmrtila.

Pokojni je bil doma iz Bezuljaka pri Cerknici, star 66 let. V Ameriki je bival kakih 43 let. Zapuška soprogo in šest odraslih otrok, ki so razum, enega vsi že poročeni, a najmlajši je pa v armadi.

John Svigelj je bil zelo mirnega in naprednega mišljenja in eden dobrih društvenikov, ki se je vsa dolga leta pridno udeleževal in zanimal za društvo in jednoto in bil je tudi že delegat naših konvencij. Je oče soproge Toneta Vidriha, ki je nečak A. Vidriha, člana gl. porotnega odbora SNPJ.

Slovanska naselbina Lloydell je z njim zgubila markantno osebo, žena, sinovi in hčere skrbnega očeta, SNPJ pa zvestega člana, katerega diči delo na društvenem polju vse dolge prošlosti.

Sočutno sožalje ostalim!

A. V.

Pozdravlja kongres

Cleveland. — Hitro se bližata dneva 5. in 6. dec., ko bo zboroval v Clevelandu v zgodovini Slovencev najvažnejši narodni kongres. Kongres je potreben radi tega, da pomaga najti pota za rešitev našega naroda, ki je čič pod okovano peto krutega nacifazizma. In ta kleti sovražnik se je zarotil, da popolnoma uniči slovenski rod in ako se mu posreči, tudi vse slovanske narode. V to svrhu si je izmislil najbolj barbarske čine.

Naloga Slovenskega narodnega kongresa je velika. In tudi je važno, da izdela načrte za pomoč revežem, našim bratom in sestram, očetom in materam v stari domovini. Njegova druga naloga je, da sprejme načrte, po katerih se bo delovalo za rešitev okupirane in zasvojenega Slovenije, oziroma Jugoslavije. In bodoča Jugoslavija mora biti na vsej črti demokratična — ne več taka kot je bila, kajti bi je prišli z dežja pod kap.

Bratje in sestre, delegatje in delegatkinje Slovenskega narodnega kongresa, bodite mi pozdravljeni! Ko se snidete skupaj v Clevelandu ob koncu tedna, delujte složno in iskreno, kajti ves slovenski narod širok dežele gleda na vas. Posebno gledajo s polnimi očmi na vas vsi oni zasvojeni bratje v stari domovini. Na tem važnem zborovanju naj vlada sloga in bratstvo. Pozabijo naj se naši stari prepripi in nesporazumi, kajti te bomo že poravnali pozneje, ako bo treba. Pred očmi naj nam bo le grozno trpljenje naših zasvojenih tam onostran morja. Torej še enkrat pozdravljeni in na svidenje na kongresu!

Anton Jankovich, delegat Slovenske zadrzne zveze.

Razno iz Johnstowna

Johnstown, Pa. — Razmah zanimanja za Slovenski narodni kongres, kot povsod, se tudi pri nas zelo razširja. V kolikor mi je do sedaj znano, bo naš okraj na istem dobro zastopan po zastopnikih raznih ustanov, društev in federacije SNPJ. Kakih 12 jih je izvoljenih, toda bližnje naselbine niso vštete, iz katerih jih bo tudi nekaj.

Na zadnji federacijski seji, ki se je vršila v Bon Alru, ni bilo mnogo društev zastopanih. Vzrok je slabo vreme—dež in naglo zapadel sneg, da je bilo nevarno potovati v hrib vseh nepopolnosti. Navzoči so se v večini bavili, kako podkrepiti finančno stanje federacije, katere blagajna je skoro na dnu. Predloženo je bilo več načrtov in končno je bilo osvojenoe zaenkrat, da se poskuša prirediti kak priredbo s programom in s pomočjo mladinskega krožka pod vodstvom učiteljice miss Olive Chuchek, ki naj bi se vršila dne 2. januarja 1943. Bil je izvoljen odbor, ki naj poskrbi, ako bo mogoče vse to preskrbeti, da gre takoj na delo in pojasni o pravem času, da bo možno objaviti.

Odbor federacije kakor tudi zastopniki apelirajo na društva, ki so v tej federaciji, za njih naklonjenost, saj federacija je njih lastnina. Mnogo koristnega se da napraviti potem take medsebojne zveze. Ne nasedajete ljudem, ki vam hočejo odvzeti vašo lojalnost do skupnega dela. Tako zavajanje je hudobno in prav nič lojalno, pa naj si bo do društva ali jednote. Obstoj federacije zavisi od naših številnih društev in ne bi bilo lepo, da bi ista prenehala valed brezbriznosti posameznih članov kakor tudi društev.

Naši fantje v tukajšnjem okrožju so vpoklicani pod orožje že v toliki meri, da jih skoro več ne bo. Povsod so nastale že velike vrzeli. Nekaj jih je bilo vpoklicanih že tudi oženjenih, ki so se poročili po napadu na Pearl Harbor. Edino upanje je, da Mussota, Hitlerja in njih krvoloke kmalu hudič vzame in s tem bo ohranjeno mnogo življenj ameriške mladine, pa čeprav bi bili še po zmagi kako leto pod orožjem. Glavno je, da se nam vrnejo čili in zdravi.

Andrej Vidrih.

Waukegan bo dobro zastopan na SNK

Waukegan-North Chicago, Ill. — Naša slovanska naselbina bo zastopana s 16 delegati in delegatkinjami na Slovenskem narodnem kongresu, ki se vrši v Clevelandu 5. in 6. decembra.

Organizacije, skupine in društva ter fara, ki sodelujejo pri tej akciji, so sledeče: Slovenski narodni dom, fara Matere Božje, društvo sv. Roka ABZ, društvo Sloga SNPJ, Slov. samostojno društvo, društvo sv. Ane KS-KJ, društvo sv. Jožefa KSKJ, društvo Vitezi sv. Jurija, društvo Moskva enakopravnost SNPJ, gospodinjki odsek SND, Slov. italnica, ženski odbor Rdečega križa, Little Fort SNPJ, Waukegan-North Chicago Co-op, Slov. Sokol, CIO Local 1115 USA, Sacred Heart Court COF, Women's COF, društvo Sv. družine in ženski zadrzni odsek.

Delegati in delegatkinje, kateri so do sedaj imenovani ali izvoljeni, so sledeči: Od fare Matere Božje bodo naznanjeni v kratkem po župniku M. J. Hitiču, drugi so: Anton Kobal, Joseph Zorc, Frank Nagode, Math Slana st., Lawrence Ogrin, John

Zalar, Antonia Bezek, Frances Drobnič, Mary Stanovnik, dr. Andrew Furlan, Helen Jerab, Albina Furlan, Martin Judnich in Jacob Mesec.

Delegacija se bo odpeljala iz Waukegana v petek zvečer, 4. decembra, in pride v Cleveland okoli 8. ure zjutraj v soboto. Joseph Zorc.

Nekaj nasvetov SNK

Ker se najbrže ne vidimo v Clevelandu na Slovenskem narodnem kongresu v soboto in nedeljo (domovina bo vseno rešena, časa ali prilike pa tam itak ne bo za besedo na "navadnih" zemljavcih), želim podati nekaj sugestij, ki jih vodilni faktorji lahko upoštevajo ali pa gredo mimo njih, češ, da so "nepraktične". Nanašajo se na sestav in funkcije narodnega sveta ali eksekutive, od katere bosta odvisna obseg in kakovost kampanje med Američani v interesu "stare domovine".

V par člankih sem že povedal, kakšen program bi jaz zasnoval in propagiral za rešitev Slovenije in sploh Evrope—Zedinjeno Slovenijo v okviru Združenih držav Evrope; če pa ameriška vlada in oficialna Anglija ne marata nič slišati o taki rešitvi "evropskega vprašanja", tedaj bi pa deloval za priključitev vzhodne in južne Evrope z vsem Balkanom vred pod Sovjetsko Rusijo. Z ozirom na bodočnost bi bilo slednje manjše zlo v primeri z restoracijo predvojne Evrope v interesu stare angleške torijske politike.

Delegatom tega kongresa bi predvsem svetoval, naj se ne udajajo v prevelike iluzije, češ, zdaj bomo pa rešili Slovenijo s pomočjo ameriške vlade. Kongres lahko sprejme lepe resolucije z dobrimi smernicami, kar je minimalno in upam, da se to zgodi. Toda resolucije na papirju so brez pomena, pa naj bodo še tako lepe in "konstruktivne". Vprašanje je, kako se bodo izvajale: v kako široki in vplivne ameriške kroge bomo prodrli z našimi težnjami, kajti agitacija le med nami samimi je brez pomena. Tudi velika eksekutiva s političnim uradom na čelu nima dosti pomena, ako agitacijsko delo ni smoteno zasnovano in razdeljeno med vse članke eksekutive.

In če hoče biti naše delo uspešno, mora biti narodni svet ali eksekutiva sestavljena na principu funkcije ali delokroga. To pomeni, da mora že kongres imeti v vidiku, med katerimi ameriški krogi in skupinami bo eksekutiva vršila agitacijo za rešitev Slovenije in tudi Evrope (Slednje je važnejše kot si naša ozkomišleči nacionalisti predstavljajo, kajti z ignoriranjem tega perečega vprašanja in koncentriranjem edino na rešitev male Slovenije ne bo nihče daleč prišel med vplivnimi in razumnimi Američani.)

In med kakšnimi krogi naj vdimmo agitacijo in vršimo svoj mislijo? Med vladnimi krogi v Washingtonu? Seveda, toda to je le eno področje, sicer dovolj važno. Ampak jaz bi ne gledal le na Washington, kajti brez nanjega pritiska, brez "javnega mišljenja" v ozadiju, ki pritiska na oficialni Washington, se ne nadejati velikega uspeha. Najtežnje glede združene Slovenije in federalizirane Evrope je treba znesti tudi v druge kroge, ki so: 1) delavski—unijski, zadrzni in socialistični, 2) cerkveni—katoliški in drugi, 3) liberalni in univerzitetni, 4) podporne organizacije, včlanjene v American Fraternal Congressu, 5) razne mirovne organizacije, 6) časnikarstvo, 7) Vseslovanski kongres in 8) naš lastni delokrog.

Moja sugestija kongresu je, naj ima pri sestavljanju eksekutive v vidiku vse te delokroge in izvoli le take ljudi, ki so zmožni in tudi pripravljeni vršiti agitacijsko delo v delokrogu, za katerega so najbolj kvalificirani. To bi pomenilo, da bi bila eksekutiva sestavljena na po nekakšnih odsekih. Na primer v odsek za agitacijo med vodilnimi unijskimi, zadrznimi in socialističnimi krogi naj bi bili izvoljeni ljudje, ki so aktivni v teh gibanjih in ki bi dobili dostop do voditeljev teh krogov. V odsek za agitacijo med cerkvenimi krogi so najbolj kvalificirani slovenski duhovniki v odsek za podporne organizacije.

(Daje na 3. strani)

Afriške čete, ki se bore na strani britske armade proti osi. (Daje na 3. strani)

Glasovi iz naselbin

19 SHOPPING DAYS LEFT
all babies like
sons to
cuddle!

**Buy Christmas
Seals**

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

"Kdaj pa odrineva?" sem vprašal.

"Danes popoldne, če hočete. Saj ste slišali, kaj je rekel Henderson. Poglejte pred obedom še nekoliko v svojo pisarno, jaz pa hočem hitro naslikati jutranje nebo, kakor sem je danes videl na Long Islandu, za ono skupino nimf."

Ko sem odšel iz ateljeja, je že prijel za paleto in čopič ter sedel pred stojalom.

Ko sem odpravil svoja pisma, je bilo pol dne. Šel sem nato h Connseru, in po kosilu sva navela voz ter se peljala do broda. Ko sva prišla na nasprotni breg, sva kmalu dospela do velike šupe, kjer je imel Henderson spravljen svoje čudovitosti. Pri vstopu sva vprašala po lastniku, ki je takoj prihitel ter naju iskreno pozdravil.

"Le vstopita, gospoda," je rekel prijazno. "Prišla sta ob pravem času, ker sem ravno na delu."

"Tako, pri kakšnem pa?" je vprašal Connser. "Imamo ravno kostumno skušnjo, če jo smem tako nazvati. Umetniki se bolj počutijo v svoji uniformi in jaz dobim tudi rad popolen vtisk od svojega "ansambla," kakor sem imel navado reči v prejšnjih časih, ko sem bil še gledališki ravnatelj. Vedno sem tako delal pred turnejo, ker morem potem bolje presoditi, kakšen efekt bo napravila prva predstava."

Takoj pri vstopu sva videla mnogo zanimivega. Okoli in okoli ob stenah so stale kletke, ki so se dale prevažati, dočim je bilo na prazen prostor v sredi — ki je bil kakor cirkuska maneža potresen z žaganjem — vse polno kostumiranih oseb ki so se v kar najbolj čudnih pozicijah pregibali in postavljali. Vadili so se v raznih trikih, ki naj vzbujajo pri prebivalstvu na deželi občudovanje ter je navdajajo z grozopolnim pričakovanjem. Pred kletkami je bil hodnik, ki je bil ločen od srednjega prostora z vrvo, pritrjeno na železnih drogih, in ki je bil napravljen za strežaje, ki so stregli živalim.

"Še enkrat tako velik cirkus bom imel letos, kakor vidite," je rekel Henderson ter ponosno zamahnil z roko, "razen tega pa še poseben, tako velik šotor za živali. Razen tega pa najzbojnejše privlačne sile! Upam, da se bo izplačalo."

"Menda," mu je pritrdil Connser. "Ali imate tu dovolj prostora?"

"En del mojih ljudi biva v levem delu," je odgovoril Henderson, "dočim stanuje več artoistov v bližnjih hotelih."

"Kaj je, Lizzie?" se je obrnil na neko žensko, ki se mu je približala ter pristavil svarače: "Pa zite, tu sta dva tuja gospoda."

"To mi je popolnoma vseeno," je odgovorila razburjeno. "Skrajni čas je, da izpogovorite enkrat z mojim možem resno besedo. Prej ne bo miru. Tako pa ne more iti. Četudi ni po mojem mnenju prav nič vreden, vendar pa moram končno z njim živeti!"

Velika, močna ženska je bila tipična cirkuska krasotica z ogljenočrtnimi obrvi in umetno barvanimi lasmi. Oblečena je bila v kričevo promenadno obleko. Ni imela torej pri vajah ničesar opraviti.

"No, no!" je rekel Henderson, tolažeč jo. "Zaradi mene! Poskusil bom."

"In če ostane ženska pri cirkusu, jo morate kje drugje nastaniti, jaz ne ostanem z njo pod eno streho."

"Saj bomo videli; še danes bom govoril s Tonnyjem."

"Govorite tudi z zvijačno mačko — Demori-

stovo!" je vzkliknila ženska ter zagrozila z roko. "Sicer jo bom spraskala, da ne bo mogla nastopiti."

Mr. Henderson je zaklel, ko se je oddaljila.

"Sama jeza in nič drugega, mr. Connser," je rekel nevoljno, "čeprav sem že navajen na take stvari. Toda to mora biti! Kjer taka tolpa različnih ljudi skupaj živi, je vedno preprič in ljubosumnost."

"Z živalmi se lažje postopa," je pripomnil Connser, ko smo šli ob hodniku pred kletkami. "Gotovo!" je pritrdil mr. Henderson.

"Divje zveri so v primeri s tako megero pravi golobčki. Raje imam delo s celo čredo slonov, nego pa z ljubosumno žensko. Žal, da ni samo miss Demorist kriva, vse ženske pri cirkusu koketirajo že zdaj s vstopom one ženske, in še nismo na potovanju. Rad bi ga odpustil, samo če bi dobil nadomestilo."

"Ta mora pa biti pravi Adonis, če lahko konkurira z vsemi moškimi tamle," je rekel Connser.

Z občudovanjem smo gledali skupino slokih akrobatov, ki so telovadili na razprostrti preprogi. Skozi trikoje je bilo lahko opaziti trenirane mišice in elegantno, enakomerno postavo.

"Ne vem, kaj je na njem," je rekel Henderson. "Ta človek je direktno nesramen napram ženskam in ni pri tem prav nič na njem — navaden hloidi!"

"Hloidi?" je vprašal Connser.

"Saj v primeri z onimi ta-le; pa tudi ne spada med nje, temveč je krotilec zveri. Tu so njegove živali."

Ustavil se je pred kletko, v kateri so dremali trije močni levi.

"To so pa krasni eksemplari," sem rekel z občudovanjem. "Ali so njegovi?"

"Nikakor ne, spoštovani gospod! Vse je moje," je ponosno odgovoril Henderson, "toda on jih dresira. Takoj vam bom pokazal še dve kletki. Za predstave imamo veliko, okroglo kletko, v kateri se predvajajo vse živali skupaj."

Pri tem je vtaknil svojo palico skozi železno mrežo ter se nekoliko dotaknil levov. Težko in mrmrajoč so se vzdignili ter nas grozeče pogledali z očmi, podplutimi s krvjo.

"Ali znate tudi živali krotiti?" sem vprašal vljudno.

"O ne! Jaz jih znam samo krmiti," se je zasmel ml. Henderson; "v kletko me nihče ne spravi, ravnatoko kakor tudi nobenega drugega, razen signora Tommaso. Ta pa jih prisili — če drugače ne, pa s palico —, da skačejo čez vrvi, in pri vsaki predstavi vtakne dvakrat svojo glavo v levov gobec. Jaz jih krotim le iz moje pisarne ven."

Se nekaj časa smo gledali dva umetnika, ki sta hodila po vrvi. Nato so privedli konje, in deklica v kratkem, s svetlikajočimi se luskinami pošitem krilu je prikakljala.

Mr. Henderson je šel od naju za par hipov, da izpogovori z njo. Govorila sta le tiho, vendar pa se je videlo iz njihovih gest, da go resno svari. Toda ona se je le neumno smejala, otresala koketno s svojimi pobarvanimi kodri ter se igrala z bičem.

Dočim je Connser čakal na mr. Hendersona sem šel mimo kletk, v katerih je bilo polno medvedov, volkov in hijen. V eni izmed kletk, ki je bila prav posebno močna, je nemirno semtertja hodil velik, črnorumen tiger. Ko je opazil, da ga z zanimanjem ogledujem, se je naenkrat ustavil.

(Dalje prihodnjič.)

ge postojanke. Edino le Nemci imajo svobodni dostop v vse predele te dežele.

Sile osištca cenjene na 300.000 mož

Jugoslovanska vlada ceni zasledbene sile na skupno 33 divizij, h katerim je treba pristeti še štiri divizije, vpoklicane od marionetne hrvaške države, toda cenitev številčnih sil moštva nam kaže, da bi bile te divizije, tudi ako bi jih res bilo toliko zaposlenih s tem, da krotijo Jugoslovane, kar je malo verjetno — da bi bile te divizije številčno precej slabotne. Z vsemi potrebnimi vojaškimi in intendantnimi in drugimi pomožnimi četami bi 33 divizij značilo skupaj od 500.000 do 1.000.000 mož.

Neodvisni krogi cenijo sovražne sile, katere zadržujejo general Mihajlovič in komunistične "partizanske" skupine ter splošno neurejenost razmer v Jugoslaviji, mnogo nižje, na 10 do 20 divizij.

Med temi zasedbenimi silami je največ Italijanov. Ljudsko mnenje sumi, da je Mussolini nastanil močne vojaške sile v Jugoslaviji ne le v cilju policijskega nadzorstva in okupacije ozemlja ter da bi orisal in ojačil svoje zahteve v bodoči Evropi, temveč deloma tudi zato, da bi se izognil potrebi, katero mrzi in katere se boji, da jih pošlje na rusko fronto.

Jugoslovanska vlada v izgnanstvu misli, da je približno 17 italijanskih divizij — kar bi bilo ogromno — predvsem v Črni gori in na drugih ozemljih, kjer je bil general Mihajlovič najbolj aktiven. O Nemcih pa sodijo, da imajo v Jugoslaviji pet divizij, kar je najbrže tudi pretirano.

Dve in pol nemške divizije so baje v Srbiji, da podpirajo marionetno vlado Milana Nedića. Poldruga v takozvani Neodvisni Hrvaški v podporo marionetni vladi Ante Pavelića. Ena divizija pa je baje v Banatu, katerega upravljajo Nemci, kakor da je del Srbije.

Bolgarske zasledbene čete ceni jugoslovanska vlada na 70.000 mož. Nastanjene so v južni Srbiji in deloma v stari Srbiji. Madžari, katere cenijo na štiri divizije, pa se nahajajo v Bački in v Baraniji. V neodvisni Hrvaški so domobranske sile štiri divizije, ki so nezadostno oborožene in dopolnjene z zloglasnimi bataljoni ustašev, katere je organiziral Ante Pavelić, načelnik te države. Ustaši so hrvaški primer nacističnih rjavih straž. Brutalni so in masčevalni ter krivi mnogih izmed najhujših zverstev in moritev, kar se jih je zgodilo v Jugoslaviji. Med njimi in med redno hrvaško domobransko vojsko vladajo baje veliki nesporazumi.

Večina prebivalstva v Jugoslaviji, posebno pa Srbi, ki so šteli pred vojno 53 odstotkov vsega prebivalstva, je osištca najbrže sovražno. Vendar pa so nekateri deli ljudstva prostovoljno pomagali osištca, a drugi so jih vede ali nevede podpirali. Nedičeva vlada v marionetni Srbiji stavljajo oni, ki razmere poznajo, v isti red z Petainovo, a ne s kvizlinško vlado. Pavelićeva vlada na Hrvaškem pa je odkrito fašistična in uživa podporo zares fašističnih elementov, ki brezdomno dobivajo denarno podporo osištca. Jedro teh elementov so ustaši.

V takšnih težkočah, v takih bojih in v takem sovražstvu se bore general Mihajlovič in njegovi četniki proti tlačitelju, dočim komunistični "partizani" vodijo svojo lastno vojno.

Teškoče gen. Mihajloviča z oskrbo in problemom kako ohraniti sile za odločilno uro

Četniške sile generala Draže Mihajloviča, ki vodijo "svojo pravično vojno" proti osištca-tlačitelju Jugoslavije, štejejo najbrže od 35.000 do 100.000 mož.

Številčno se četniške sile generala Mihajloviča zelo spreminjajo z letno dobo in vojaško potrebo moštva. Zdej, ko se bliža zima, je število jugoslovanske armade najbrže nizko. Previdno jo ceni na približno 35.000 mož. A to število se more zvišati kadarkoli baje na 90.000 ali 100.000 mož, morda celo več. Ako bi bilo dovolj orožja in opreme in če bi se dalo urediti redni dovoz dobav, bi general Mihajlovič najbrže mogel dvigniti in držati pod orožjem močno armado od več stotisoč mož.

Oskrba je največja ovira. Četnike oskrbuje ponajveč dežela sama. Brezdomno jim na skrivaj pomagajo vojaki, a razven tega so z bliskovitimi napadi zjeli in uporabili zase zaloge osištca, municije in druge opreme. Včasih — posebno pa v zadnjih mesecih — so jim zaloge municije in orožja skoro popolnoma pošle, tako da jih pomanjkanje resno ogroža.

Dobave prihajajo le od časa do časa

V svojem tajnem gorskem oporišču v divjih srbskih gorah je general Mihajlovič po radiu v zvezi z jugoslovansko vlado v izgnanstvu v Londonu in z Zedinjenimi narodi v Afriki. Posamezne dobave orožja in municije ter druge opreme so mu bile poslone z letali ali pa s podmornicami na dalmatinsko obalo. Toda količine, ki jih je na ta način možno dobavati, so neznatne in tudi ne nudijo nobene nade na redno nadaljevanje. Četniška oskrba je torej borna, tako po svojem obsegu kakor po učinkovitosti. Včasih se mora general Mihajlovič zadovoljiti dalje časa s tem, da sploh vzdržuje svoje čete.

Kako postopa v vojaškem oziru, o tem ni podrobnih vesti. Po naših informacijah ameriški častniki še niso bili pri njem, odkar je bila Jugoslavija pregažena, toda Angleži so morda uspešno poslali tja enega ali več svojih častnikov. Znano pa je, da so četniki ne le napadali posadke osištca, zjeli in uničevali posamezne čete ter tudi bili nekateri večje bitke z močnimi oddelki osištca, temveč so tudi, kar je mnogo bolj važno, neprestano prekinjali prometne zveze na jugoslovanskem ozemlju. Prehodne železniške linije v Grčijo in na vzhod in železniška proga Zagreb-Belgrad so bile večkrat pretrgane in mostovi so bili poginani v zrak.

General Mihajlovič in njegovi četniki se bore največ v stari Srbiji in v nekaterih delih Hrvatske. Morda še bolj kot nemške krave zavojevalca sovražijo fašistične teroristične bataljone ustašev, katere je organiziral Ante Pavelić, vodja Hrvaške, katerega se spominjamo kot načelnika hrvaških nezadovoljencev in ki je bil tudi obdolžen, da je organiziral umor jugoslovanskega kralja Aleksandra. Za njegovo sedanjo vlogo so izučili in podpirali Pavelića Italijani, ki so ga postavili za fašističnega "načelnika" takozvane "Neodvisne hrvaške države". Ustaši so brez usmiljenja morili srbsko civilno prebivalstvo in so radi tega zdaj tudi prvi cilj masčevanja Mihajlovičevih četnikov.

(Konec prihodnjič.)

V džunglah
belega slonaDoživljaji in vtisi s pohodov po
notranjosti Zapadne Indije

Ing. Ferdo Lupša

(Nadaljevanje.)

Prišli smo na kraj, kjer je stalo nekdanje mesto. Povsod same razvaline, le na vzhodnem delu mesta je med obzidjem majhna naselbina, po imenu Muang Kao, kakor oaza sredi puščave. Prebivalci te naselbine, ki je štela kakih dvajset družin, so bili videti sicer precej divji, bili pa so dobri in miroljubni ljudje. Poglavar mi je celo pomagal pri raziskavanju razvalin in pri potovanju skozi džunglo. Ali so to potomci nekdanjih meščanov in kraljevskih dostojanstvenikov iz stare dobe, mi ni vedel nihče povedati. Iz ust teh ljudi sem izvedel različne pravljice in zgodbe o kralju Phra Ruang, čigar ime slovi v slamski zgodovini; njegov duh še vedno kraljuje v razvalinah. Prav romantično življenje žive ti ljudje. Njih koče na kolih, sestavljene po večini iz bambusa in krite z listjem attapove palme ali pa s travo iz džungle, stoje v sencih velikanskih tisočletnih tamarind, mangovih dreves, kokosovih in palmirovih palm, banan, papaja in drugega tropičnega sadnega drevja. Srečni ljudje!

Guverner je imel za odlične potnike v gaju pripravljen "sala" s tremi prostori. Stene so bile spletene iz bambusa, tla so bila iz bambusovih hlodov, ki so bili pokriti s težko preprogo, istotako iz bambusa. Streha je bila iz listov attapove palme. V takih idiličnih in naravnih razmerah prilagojenih stavbah sem v tistih krajih večkrat prebival. Človek se počuti v njih kakor v domovih naravnih demonov.

Divja narava razjeda že stoletja in stoletja močene stavbe, kjer je bilo pred tisoč leti bujno življenje. Z velikim zanimanjem smo preprotovali zgodovinsko ozemlje. Vseposvods ostanki starodavnosti; kot prestolnica kraljev je bilo mesto dobro utrjeno in obdano z mogočnim obzidjem in dvema jarkoma, ki ju je ob času nevarnosti zalila voda iz bližnje reke. Razen tega sta bila ob zunanji strani še dva obrambna nasipa. Skoraj sredi obzidja se je dvigala kraljeva palača in tempelj Wat Mahat-hat.

Zanimivi so ostanki tega templja. Veliki stebri z glavami, ki predstavljajo lotosov cvet, mole kvišku; večina bronastih in izklesanih kipov Buddhe počiva še vedno na svojih podstavkih, drugi leže razbiti med visoko travo, grmčevjem in ruševinami. Tu pa tam se moli podrti stena iz trnjevega rotanga iz razvalin. Veliko pagod je še dobro ohranjenih. Originalna arhitektura Khmerov prevladuje in tvori v svojih oblikah pestre skupine.

Z zanimanjem smo ogledovali te nenavadne preostanke. Čim večkrat sem potoval po džungli med razvalinami, tem bolj sem bil prepričan, da so se pradedi današnjih prebivalcev v deželi belega slona odklovali posebno v stavbarstvu. Globoke umetniške poteze so začrtane še v marsikateri stavbi sredi te divne prirode, kjer je po padcu zdajnjega kralja stopala le redkodaj človeška noga. Pravljice nam poročajo, da so se stavbe mnogih pagod in okrasni svetilšč svoj čas bleščali v orientalskem sijaju, in kdor vidi te sledove nekdanjega sijaja, bo tem pravljicam rad verjel.

Vse razvaline templjev kažejo, da so stavitelji gradili svoja dela po določenih načelih. Svetišča (boat) so bila povsod obrnjena tako, da je stal glavni oltar na zahodni strani, obrazi glavnih kipov Buddhe pa so gledali proti vzhodu. Zato so bila tudi glavna vrata navadno nasproti vzhodni steni. Glavna oblika je bila vedno pravokotna, stebri četvero- ali večoglati, pa tu okrogli. Streha je imela posebno obliko. Bila je glede na velikost in pomen stavbe visoka, v treh ali petih stopnjah. Okrog vsakega templja je bil zid. Ob straneh svetilšč so bile pagode kot spomeniki, v katerih so hranili pepel odličnih oseb. Na pri-

mernem prostoru se je dvigal stolp (phraprang). Stolp je bil obdan z reliefi in ornamentnimi vsebinami. Podstavki Buddhe so imeli obliko lotosovega cveta. Tudi listi svetlega drevesa "bo" so služili za vzorec. Vmes se vidijo podobe slona, opice in fantastičnih demonov.

Za gradivo so uporabljali žganopeko, kamen, ponajveč peščenec ali pa sila leng. Sila leng je temna in luknjičasta, a trdna naravna snov v večjih in manjših kosih, katere sestava se ni dognana. Na vsak način imajo oksidirano železo v sebi. Več o tej snovi ne vemo. Siamski znanstveniki so mi pripovedovali, da leži ta snov v velikih množinah pod zemeljsko površino in jo precej mehka, da se lahko in po volji oblikuje, s časom se pa na zraku zelo strdi in okamenji. Videl sem kamne te vrste, velike do pol kubičnega metra. Uporabljali so jih zlasti za portale in stebre. V reki Menam Jom-tik ob porušenem Si Suchana-laju je molela iz vode skala iz tega sila lenga.

Pri vsakem templju je bila nekdanj večja ali manjša mlika, kjer je rasel sveti cvet lotosa. Sredi nje je bil otok s stavbo na stebrih, kjer so se hranili buddhistični spisi. To so bili rokopisi iz vseh dob, pisani na liste palme lan. Na ta način so bili spisi zavarovani pred ognjem.

Malta, ki sem jo našel v razvalinah, je bila trda in trpežna, da je naravne sile cela stoletja niso mogle razkrojiti. Domesne se, da so navadni maliti iz živga apna primešavali melaso iz sladkornega trsa in kelje iz razkluhanih bivolojih korb, kar ji je dajalo posebno trpežnost.

Našel sem tudi železne predmete, ki so jih uporabljali pri gradnjah in se jih do današnjih dni ni prišla rja. Isto sem videl tudi v Indiji, kjer železni stebri kralja Asoka po več kot dva tisoč letih ni še prav nič zarjavel.

Vsi bronasti predmeti, posebej n kipi Buddhe, zvonovi in okraski so bili prevlečeni z lepim zelenkastotemno patino.

Nepozabni so mi ostali v spominu kraji, kjer sem si ogledal ostanke templjev v džungli med mestnim obzidjem ali drugod. V ospredju bambusova ščava, velikanska tisočletna svetla drevesa "bo", tamarinde, divja mangova drevesa ali pa palme. Tak je naravni zastor, ki zakriva razvaline; visoko pognebo pa se iznad goščave dvigajo razjedeni stolpi pagode.

Velikokrat odmeva tod okro-rjovenje tigra, zavijanje leoparda ali trobenje divjega slona. Opice uganjajo tu svoje orgije in se vesele nad razpadajočimi nekdanje krasote človeškega dela in uma. Jate papig gnezdi po votlem drevju in poletavajo kriče med vejami. Sove čepajo na razpokah zidovja in začudeno opazujejo človeka, ki se jim približuje. Letajoči psi se zbirajo pri temnih zavetjih, kjer vise z glavami navzdol, prhutajo po zraku in cvilijo. Posebno njih cviljenje čudno vpliva na človeka, da je marsikateri praznoverni domaćin, ki je slučajno prišel mimo, pripovedoval, da ni dober hoditi po takih krajih, češ da tam strašijo demoni phi lok. (Konec prihodnjič.)

ZASTOPNIKI LISTA
PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice član, ki jih društvo izvolijo v svojo.

Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:

Louis Barbrich, za Milwaukee in okolice.

Anton Jankovich, za Cleveland in okolice.

Andrej Pirts, za Ely, Minnesota.

Frank Klen, za Chisholma, Minnesota.

Frank Cvetan, za Tire Hill, Pennsylvania.

Anton Zornik, za Harrisburg, Pennsylvania.

Joe Petermet, za Library, Pennsylvania.

John Zornik, za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje nastave direktno listu.

PROSVETA

2857 So. Lawrence Ave. Chicago

Položaj
v Jugoslaviji

"Hiša notranjih sporov"—razdeljena v boju proti osvojevalcu v gerilskih bojih in meščanski vojni

Znani publicist Hanson W. Baldwin prinasa v New York Timesu od 19. nov. dolg članek o Jugoslaviji, ki bo najbrže prvi iz vrste člankov, ki bodo objavljeni v tem vplivnem listu. Članek je priključen tudi zemljevid posameznih kočkov, na katere je bilo raztrgano naše ozemlje.

Novice iz Jugoslavije, "hiše notranjih sporov", razkosane in raztrgane od Nemcev, Italijanov, Bolgarov in Madžarov, opustošene od gerilskega četovanja in civilne vojne, so dobile več-raj prav posebno važnost, ko so Zedinjeni narodi razširili svoj vpliv na južne obale Sredozemskega morja.

Jugoslavija bi mogla biti prvi cilj napada na Evropo iz izhodišč na južnih sredozemskih obalah—nekateri predeli Jugoslavije so že zdaj pod oblastjo generala Draže Mihajloviča, a dopedanji upor proti osištca bo najbrže še ogromno narasel v

tej deželi zaradi nedavnih uspehov Zedinjenih narodov.

Disciplinirani četniki generala Mihajloviča, ki se s svojim posebnim načinom bojevanja bliskovitih pohodov in sabotažij bljujejo že od pomladi leta 1941, ko so Italijani in Nemci zasedli Jugoslavijo, niso bili v zadnjem času v središču mednarodnega zanimanja. Komunistične "partizanske" skupine, katerih sile je precejšnja, so začele dejansko in simbolično tekrovati s silami generala Mihajloviča.

General Mihajlovič in komunisti so nadlegovali in napadali čete osištca in njegove posadke ter včasih spremenili nekatera ozemlja Jugoslavije v bojno polje, toda borili so se tudi med seboj. Hrvati so pobijali Srbe, a Srbi so v manjši meri pobijali Hrvate—največ menda fašistično navdahnjene ustaše; kristjani so pobijali mohamedance, a marionetne vlade Hrvaške in Srbije so morale svoje lastne ljudi.

Več ko 400.000 mrtvih

Število od-osištca in njegovih hlapcev ter v meščanski in strankarski vojni ubitih cenijo v razdobju od okupacije Jugoslavije do danes na 400.000 do 600.000 mož, žen in otrok: vsa zemlja je napojena s krvjo, ta-

ko da je kljub zmešanim in nasprotujočim si vestem, ki prihajajo z jugoslovanskih bojišč—zelo težko dvomiti o tem, da je bivše kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev zdaj najbrže najbolj nesrečna zemlja v vsej Evropi, zemlja, v kateri mrznje, spori in krvavenje sejejo seme trajnega sovražstva, ki bi moglo v bodočih letih roditi hude sode. Toda Jugoslavija je tudi osištca vir neprestanih težav in trdi, bojeviti gorjanci generala Mihajloviča in komunistični "partizanov", katerih skupno število morda ne presega 160.000 mož, so privezali na to ozemlje zasledbene čete osištca, katerih sile nekateri krogi—najbrže precej optimistično—cenijo na 33 divizij.

Zemljevid Jugoslavije, načrtan na podlagi informacij iz krogov, ki so v tesnih stikih z jugoslovansko vlado v izgnanstvu, je prvo uradno obvestilo o tem, kako so sile osištca razkosale Jugoslavijo. Kaže nam na sliko mučene dežele, raztrgane na kose in koščke in razdeljene med osvojevalce, a deloma v rokah marionetnih gospodarjev. Obmejni kraji, navedeni na tem zemljevidu, so pod strogim nemškim nadzorstvom, ki so tam ustanovili svoje carinske in dru-

Keeping the Home Front Healthy—
War Industry Worker Examined for TB

Worker (right) in plant manufacturing vital war products is having X-ray made of chest. This is one of activities carried on by tuberculosis associations and financed by Christmas Seal Campaign.